



LEKGOTLA LA MAEMO A TSHUPATLOTLO

MAEMO A GRAP A MATLOTLO A LEFA (GRAP 103)



Ditokelo tsa ho kopitsa © 2016 ke tsa Lekgotla la Maemo a Tshupatlotlo (Accounting Standards Board)

Ditokelo tsohle di baballetswe. Ha ho karolo le ha e ka ba efe ya phatlalatso ena e ka hlahiswang botjha, ya bolokwa hore e tle e fumanwe hape, kapa ya fetisetswa pele ka tsela efe kapa efe kapa mokgwa le ha e ka ba ofe, wa eleketeroniki, wa metjhini, wa kopitso ya foto, wa kgatiso, kapa o mong, ka ntle le ho fumana pele tumello ya Lekgotla la Maemo a Tshupatlotlo. Mongolo o dumelletsweng wa di-IPSAS ke o phatlaladitsweng ke IFAC ka leleme la Senyesemane.

Tumello ya ho hlahisa botjha dikarolo tse mmalwa phatlalatsong ena ha e atise ho hanelwa.

Dikahare

Maemo a Tshebetso ya Tshupatlotlo e Ananetsweng ka Kakaretso (Standard of Generally Recognised Accounting Practice)

Matlotlo a Lefa (Heritage Assets)

	Ditemana
Selelekela	
Sepheo	.01
Kakaretso	.02 - .03
Ditlhaloso	.04 - .12
Matlotlo a lefa	.05 - .12
Kananelo	.13 - .23
Tekanyo ka nako ya kananelo	.24 - .34
Dikarolo tsa ditheko	.28 - .31
Tekanyo ya theko	.32 - .34
Tekanyo kamora kananelo	.35 - .70
Mohlala wa ditheko	.36
Mohlala wa tekanyobotjha	.37 - .61
Ho lekanya boleng bo kgotsofatsang	.38 - .48
Mohlala wa tekanyobotjha	.49 - .57
Ho se kgone ho fumana boleng bo kgotsofatsang	.59 - .61
Bofokodi	.62 - .68
Moputso wa bofokodi	.69 - .70
Diphetiso	.71 - .81
Kgulo ya kananelo	.82 - .85
Tsebahatso	.86 - .102
Diphumantsho tsa nakwana	.103 - .106
Kamohelo ya mantlha ya Maemo a GRAP	.103
Ditokiso tsa Maemo a GRAP	.104 - .106



GRAP 103

Letsatsi le qalang	.107 - .108
Kamohelo ya mantlha ya Maemo a GRAP	.107
Ditseo tse seng di sebedisa Maemo a GRAP	.108
Motheo wa diphetho	

MATLOTLO A LEFA

Maemo ana a phatlaladitswe la mantlha ke Lekgotla la Maemo a Tshupatlotlo (Lekgotla) ka Phupu 2008. Ho tloha nakong eo, a lokisitswe ka:

- Ditokiso tse latetseng ha Maemo a GRAP a Menyetla ya Basebetsi (Employee Benefits) (GRAP 25) e kena tshebetsong.
- Ditokiso tse latetseng kamora ditjhebobotjha tsa GRAP 5 Ditjeho tsa Kadimo (Borrowing Costs) le GRAP 100 Dikarolo tse Rekisitsweng (Discontinued Operations) ka 2013.
- Dintlafatso tsa Maemo a GRAP, tse phatlaladitsweng ke Lekgotla ka Pudungwana 2013.
- Ka ditokiso tse latetseng ha Maemo ana a GRAP a latetseng a kena tshebetsong:
 - GRAP 105 Phetiso ya Mesebetsi Pakeng tsa Ditheo tse Tlasa Bolaodi bo Tshwanang (Transfers of Functions Between Entities Under Common Control)
 - GRAP 106 Phetiso ya Mesebetsi Pakeng tsa Ditheo tse Seng Tlasa Bolaodi bo Tshwanang (Transfers of Functions Between Entities Not Under Common Control)
 - GRAP 107 Dikgwebonyalano (Mergers)
- Ditokiso tse latetseng ditokiso tsa Maemo a GRAP a *Thepa ya Matsete (Investment Property)* le *Thepa, Polante le Sesebediswa (Property, Plant and Equipment)* (2014) a phatlaladitsweng ka la 26 Motsheanong 2015.

Kopi e tshwauweng ya ditokiso tse entsweng ho GRAP 103 e le karolo ya ditokiso tse latetseng tsa Maemo a GRAP a *Thepa ya Matsete* le *Thepa, Polante le Sesebediswa* (2014) e a fumaneha webesaeteng.

Selelekela

Maemo a Tshebetso ya Tshupatlotlo e Ananetsweng ka Kakaretso

Lekgotla la Maemo a Tshupatlotlo (Lekgotla) ho latela Molao wa Taolo ya Tjhelete ya Setjhaba, Molao wa 1 wa 1999, PFMA (Public Finance Management Act, Act No. 1 of 1999, PFMA), jwalo ka ha o lokisitswe, le laelwa ho hlahisa tshebetso ya tshupatlotlo e ananetsweng ka kakaretso e tsejwang ka hore ke Maemo a Tshebetso ya Tshupatlotlo e Ananetsweng ka Kakaretso (GRAP).

Lekgotla le tlamehile ho hlahisa GRAP bakeng sa:

- (a) mafapha (ho kenyelletswa dikarolo tsa naha le porofentshe le mmuso);
- (b) ditheo tsa setjhaba;
- (c) ditheo tse hwebang (jwalo ka ha ho hlalosewa ho PFMA);
- (d) diinstitjushene tsa molaotheo;

- (e) bomasepala le makgotla, dikhomishene, dikhamphani, dikoporasi, matlole kapa ditheo tse ding tseo e leng tsa bomasepala le ho laolwa ke bona; le
- (f) Palamente le diketsamelao tsa diporofentshe.

Tse ka hodimo mmoho di bitswa "ditheo" Maemong a GRAP.

Lekgotla le dumelletse phethahatso ya Maemo a Matjhaba a Tlaleho ya Tjhelete (di-IFRS) (International Financial Reporting Standards) a phatlaladitsweng ke Lekgotla la Matjhaba la Maemo a Tshupatlotlo (International Accounting Standards Board) bakeng sa:

- (a) ditheo tsa bohle tse fihlellang ditekanyetso tse boletsweng ho Taelo ya 12 ka Kgetho ya Ditheo tsa Bohle ya Moralo o Tshwanetseng wa Tlaleho (Appropriate Reporting Framework); le
- (b) ditheo tse leng tsa dife kapa dife tsa ditheo tsena mme di laolwa ke tsona.

Dipehelo tsa tjhelete di lokela ho hlalosa ka hore di latela Maemo a GRAP feela ha di latela le ditaelo tsohle tsa Maemo ohle a GRAP le ha e ka ba afe a tshwanelehileng le tlhakisetso le ha e ka ba efe e ka phatlalatswang kamoso.

Bofokodi le ha e ka ba bofe ba ho tshwaneleha ha Maemo a boletsweng bo a totobatswa Maemong ao.

Maemo a GRAP a Matlotlo a Lefa a bontshitswe ditemaneng tsa .01 ho isa ho .103. Ditemana tsohle tse Maemong ana di na le matla a lekanang. Selekkeleng sa sehloathiso ka seng ho qoqwa ka maemo le matla a dihlomathiso. Maemo ana a lokela ho utlwisiswa ka moelelo wa morero wa ona, motheo wa ona bakeng sa sephetho haeba ho tshwaneleha, Selekela sa Maemo a GRAP le Moralo wa Tlhophiso le Tlaleho ya Dipehelo tsa Tjhelete (Framework for the Preparation and Presentation of Financial Statements).

Maemo a GRAP le ona a lokela ho balwa hammoho le ditaelo le ha e ka ba dife tse phatlaladitsweng ke Lekgotla di laela diphumantsho tsa nakwana, ekasitana le melawana efe kapa efe e neuweng ke Letona la tsa Ditjhelete mabapi le matsatsi a ho qala a Maemo a GRAP, a phatlaladitsweng Koranteng ya Mmuso (Government Gazette).

Sesupo se ka etswa mona ho Maemo a GRAP a so kang a newa nakong ya ho phatlalatswa ha Maemo ana. Sena se etswa ho qoba ho tshwanela ho fetola Maemo a seng a neuwe ha Maemo a mang a phatlalatswa hamorao. Temana ya .11 ya Maemo a GRAP a Dipholisi tsa Tshupatlotlo, Diphetho tsa Ditekanyo tsa Tshupatlotlo le Diphoso (Accounting Policies, Changes in Accounting Estimates and Errors) e nehelana ka motheo wa ho kgetha le ho phethahatsa dipholisi tsa tshupatlotlo ha ho se na tataiso e totobetseng.

Sepheo

- .01 Sepeho sa Maemo ana ke ho laela tshwaro ya tshupatlotlo bakeng sa matlotlo a lefa le ditaelo tse amehang tsa tsebahatso.

Kakaretso

- .02 *Setheo se hlophisang le ho tlaleha dipehelo tsa tjehele tlasa mokgwa wa pokello wa tlaleho se tla sebedisa Maemo ana ha se ananela, se lekanya mme se tsebahatsa matlotlo ohle a kgotsofatsang tlhaloso ya letlotlo la lefa, ntle le:*
- (a) *kananelo ya mantlha le tekanyo ya mantlha ya matlotlo a lefa a hapilweng ha ho fetiswa mesebetsi pakeng tsa ditheo tse tlasa bolaodi bo tshwanang (bona Maemo a GRAP a Phetiso ya Mesebetsi Pakeng tsa Ditheo tse Tlasa Bolaodi bo Tshwanang) kapa kgwebonyalano (bona Maemo a GRAP a Dikgwebonyalano); le*
- (b) *matlotlo a phelang a amanang le mosebetsi wa tsa bolemi (bona Maemo a GRAP a Tsa Temo) (Agriculture));*
- .03 Ha setheo se na le letlotlo le phelang le amanang le mosebetsi wa tsa temo, se tla tadima hore na dintlathaeo tse ho Maemo a GRAP a Direkiswa (Inventory), Thepa, Polante le Sesebediswa (Property, Plant and Equipment) kapa Tsa Temo a a sebetse.

Ditlhaloso

- .04 *Mareo a latelang a sebediswa Maemong ana ka meelelo e boletsweng:*

Bokalo ba nnete ke bokalo boo ho bona letlotlo le ananelwang kamora hoba ho tloswe ditahlehelo tsa bofokodi tsa pokello.

Sehlopha sa matlotlo a lefa ke sehlopha sa matlotlo a lefa a sebopeho kapa mosebetsi o tshwanang ditshehetsong tsa setheo, mme sehlopha sena se bontshwa e le ntho e le nngwe bakeng sa tlaleho ya dipehelo tsa tjehele.

Theko ke bokalo ba tjehele kapa dikatjhelele tse lefuweng kapa boleng bo kgotsofatsang ba tshepiso e nngwe e fuweng ho hapa letlotlo nakong ya ho hapuwa ha lona kapa ho hahwa ha lona kapa, moo ho tshwanetseng, bokalo bo abetsweng letlotlo leo ha le ne le ananelwa la mantlha ho latela ditlhoko tse ikgethang tsa Maemo a mang a GRAP.

Boleng bo kgotsofatsang ke bokalo bo ka fuwang bakeng sa letlotlo, kapa bakeng sa ho lefa sekoloto, pakeng tsa ditho tse nang le tsebo, tse thahasellang phapanyetsanong ya ditho tse ikemetseng.

Matlotlo a lefa ke matlotlo a nang le bohlokwa ba setso, tikoloho, nalane, tlhaho, sayentshe, thekenoloji kapa bonono mme a bolokilwe ka ho sa feleng molemong wa meloko ya jwale le e tlang.

Tahlehelo ya bofokodi ba letlotlo le hlahisang tjelete ke bokalo boo ka bona bokalo ba nnete ba letlotlo bo fetang bokalo ba letlotlo bo ka fumanehang hape.

Tahlehelo ya bofokodi ba letlotlo leo e seng le hlahisang tjelete ke bokalo boo bokalo ba nnete ba letlotlo bo fetang bokalo ba tshebeletso bo ka fumanehang hape ka bona.

Letlotlo le sa tshwanelang ho fetiswa ho hang ke letlotlo leo setheo se laelwang ke molao kapa ka mokgwa o mong ho le boloka ka ho sa feleng le leo setheo se sa kgoneng ho le tsamaisa ntle le tumello.

Bokalo bo ka fumanehang hape ke ho ka hodimo pakeng tsa theko ya thekiso ya nete ya letlotlo le hlahisang tjelete le boleng ba lona ba tshebediso.

Bokalo ba tshebeletso e ka fumanehang hape ke se leng ka hodimo pakeng tsa boleng bo kgotsofatsang ba letlotlo le sa hlahiseng kheshe ha ho tloswa ditjeho tsa thekiso le boleng ba lona ba tshebediso.

Boleng ba tshebediso ba letlotlo le hlahisang tjelete ke boleng ba iwale ba phallo ya tjelete ya kamoso e lebelletsweng ho fumanwa ho letlotlo kapa karolo e hlahisang tjelete.

Boleng ba tshebediso ba letlotlo leo e seng le hlahisang tjelete ke boleng ba iwale ba menyetla e setseng e lebelletsweng ya letlotlo.

Mareo a hlahositsweng Maemong a mang a GRAP a sebediswa Maemong ana ka meeelo e tshwanang le e neuweng Maemong ao a mang a GRAP:

Matlotlo a lefa

.05 Mehlala ya bonamo ba matlotlo a ka nkuwang a le dihlopha tsa matlotlo a lefa e kenyelletsa e latelang:

- (a) mesebetsi ya bonono, tsa bohloholo le dipontsho tse kang makumane a phelang le a diminerale kapa dihlahiswa tsa thekenoloji;
- (b) dikoleke tsa dikokwana, dirurubele le difosele;
- (c) dikoleke tsa dibuka tse sa fumaneheng habonolo, dingolwa tsa letsoho, direkoto, diposethifi le dinekethifi tsa difoto ekasitana le matlotlo a patliso a tshwerweng ke dilaeborari ho re a bolokwe ka lebaka la boleng ba ona ba nalane le setso.
- (d) dintho tse kgahlisang ho ya ka sayentshe kapa thekenoloji;
- (e) diemahale tsa nako e fetileng, tse kang mabitla le dirapa tsa mapato;
- (f) dibaka tsa thuto ya tsa kgale ka masalla le thuto ya lefatshe ka difosele;
- (g) dibaka tsa poloko ya mafa, tse kang dirapa tsa boiketlo;
- (h) mehaho ya histori e hopotsang ka tsa kgale tse bohlokwa;

- (i) dintho tse ka suthiswang, tse kang matshwao a sesole, dimetale, ditjhelete tsa tshepe, dipokello tsa ditempe kapa dintho tse kgabisang kapa bonono bo ikgethang; le
 - (j) dirapa tsa boiketlo tse sebedisetswang boikgathollo tse tla bolokelwa menyetla ya meloko ya jwale le e tlang.
- .06 Diphapantsho tse atisang ho pepeswa ke matlotlo a lefa di kenyelletsa tsena:
- (a) boleng ba tsona ba dintlha tsa setso, tikoloho, thuso le nalane ho ka kgoneha bo sa bontshwe ka ho phethahala ka dintlha tsa tjhelete.
 - (b) ditlamo tsa maikutlo a boitshwaro, semolao le/kapa ketsamelao di ka qobella dithibello kapa dipolelo tse boima tsa ho tela ka thekiso.
 - (c) a atisa ho se kgone ho ntjhafatswa;
 - (d) boleng ba ona bo ka eketseha ho feteng ha nako le hoja maemo a ona a amehang a ka mpefala;
 - (e) a na le tshebediso e sa feleng mme boleng ba ona bo dula bo ntse bo ata ka ho feta ha nako ka lebaka la bohlokwa ba ona ba setso, tikoloho, thuto, sayentshe ya tlhaho, thekenoloji, bonono le nalane; mme
 - (f) a sirelleditswe, a dula a sa imelwe ke letho, a a hlokomelwa mme a a bolokwa.
- Diphapantsho tsena ha se ka nako tsohle di ikgethang ho matlotlo ohle a lefa.
- .07 Ditheo di ka ba le thepa e kgolo ya matlotlo a lefa a hapilweng nakong ya dilemo tse ngata le ka mekgwa e fapaneng, mohlala, ka theko, ka tshibollo, ka mpho le ka mafa. Matlotlo ana ha se ka nako tsohle a bolokelwang bokgoni ba ona ba ho hlahisa phallo e kenang ya tjhelete, mme ho ka ba le dithibello tsa boitshwaro ba maikutlo, molao kapa kahisano kgahlanong le tshebediso ya ona bakeng sa merero e jwalo.
- .08 Hore letlotlo le tle le fihlelle tlhaloso ya ho ba letlotlo, le lokela ho laolwa ke setheo ka lebaka la diketsahalo tse fetileng mme menyetla ya kamoso ya moruo kapa menyetla e lebelletsweng e lebelletsweng ho phallela ho setheo ka lebaka la ho le boloka. Ditheo tse itseng di boloka matlotlo a lefa ho phethahatsa dipheo tsa phaello ya ditshebeletso e seng ho hlahisa menyetla ya kamoso ya moruo. Menyetla e lebelletsweng e ahelletsweng ho letlotlo la lefa e hlaha ho menyetla ya ho boloka letlotlo le boletsweng bakeng sa meloko ya jwale le ya kamoso.
- .09 A mang a matlotlo a lefa a na le merero e fetang o le mong, mohl. mohaho wa nalane o kgotsofatsang tlhaloso ya ho ba letlotlo la lefa o boetse o sebediswa e le ofisi. Setheo se hloka ho rera hore na karolo e kgolo ya letlotlo e fihlella tlhaloso ya letlotlo la lefa. Setheo se lokela ho sebedisa kahlolo ya sona hore se etse tekolo e jwalo. Letlotlo le lokela ho tlalehwa e le letlotlo la lefa haeba feela tlhaloso ya letlotlo la lefa e fihlellwa, le haeba feela karolo e nyane e boloketswe ho sebedisetswa

tlhahiso kapa phepelo ya dithoto kapa ditshebeletso kapa bakeng sa merero ya taolo. Le ha ho le jwalo, haeba tlhaloso ya letlotlo la lefa e sa fihlellwe, kapa karolo e kgolo e boloketswe tshebediso ya tlhahiso kapa phepelo ya dithoto kapa ditshebeletso kapa merero ya taolo, letlotlo ha le a lokela ho tlalehwa le le letlotlo la lefa. Bakeng sa hoo, setheo se lokela ho tlaleha tsa letlotlo ho latela Maemo a GRAP a tshwanelehileng.

- .10 Mohaho o sebedisetswang ho ba polokelo ya matlotlo a lefa o ananelwa e le letlotlo la lefa feela ha o kgotsofatsa tlhaloso ya letlotlo la lefa. Ho seng jwalo, mohaho o lokela ho tlalehwa ho latela Maemo a GRAP a Thepa, Polante le Sesebediswa.
- .11 Matlotlo a itseng a lefa a hlaloswa ka hore ke a "sa tshwanelang ho fetiswa ho hang", hobane setheo se thibelwa ho fetisa matlotlo ana a lefa, ntle le ha tumello e neuwe. Dipolelo di ka qobellwa, hara tse ding, ke therasete, ketsamelao kapa molao, kapa ka taelo ya dipolelo tsa mofetisi nakong ya phetiso, tshebediso, phetolo, jj. Mohlala, lefapha la bonono le setho le ka hapa mohaho wa nalane ka mpho tlasa maemo a laelang hore mohaho o sebedisetswe feela ho ba musiamo.
- .12 Ho ditheo tse ding, matlotlo a lefa a bohlokwa bakeng sa phethahatso ya merero ya sehlooho ya setheo. Mohlala, sepheoseholo sa musiamo ke ho busetsa madulong, ho baballa le ho boloka matlotlo a lefa molemong wa meloko ya jwale le ya kamoso. Empa he, letlotlo la lefa le ka ba ntho e nyane ha e bapiswa le sepheo se seholo sa setheo, jwalo ka lefa la pokello ya matlotlo a bonono e nehwang mmuso wa lehae.

Kananelo

.13 *Letlotlo la lefa le tla ananelwa e le letlotlo feela ha:*

(a) *ho ka etsahala hore menyetla ya kamoso ya moruo kapa menyetla e lebelletsweng e amanngwang le letlotlo e phallele ho setheo, le*

(b) *theko ya boleng bo kgotsofatsang ba letlotlo bo ka lekanngwa ka tshepo.*

- .14 Hore letlotlo la lefa le ananelwe ho latela ditekanyetso tse temaneng ya .13, le hloka ho laolwa ke setheo ka lebaka la diketsahalo tse fetileng (bona tlhaloso ya matlotlo e temaneng ya .04). Le ha setheo se ka thibelwa ho fetisa letlotlo la lefa ka lebaka la thibello e qobellwa ke, mohlala, therasete, ketsamelao kapa molao, kapa ka taelo ya dipolelo tsa mofetisi, letlotlo la lefa le sa laolwa ke setheo ha se kgona ho hlalisa menyetla ya kamoso ya moruo kapa menyetla e lebelletsweng ka letlotlo. Ka lebaka leo, setheo se ananela letlotlo la lefa ha ditekanyetso tsa kananelo tse temaneng ya .13 di fihlellwa.
- .15 Setheo se sebedisa kahlolo ho lekola boholo ba tiiso bo tsamaisanang le phallo ya menyetla ya kamoso ya moruo kapa menyetla e lebelletsweng e amanngwang le letlotlo la lefa ha ho shejwa bopaki bo fumanehang nakong ya kananelo ya mantlha.

- .16 Menyetla ya kamoso ya moruo kapa menyetla e lebelletsweng e phallang ho tswa ho letlotlo la lefa e ka kenyetsetsa, mohlala, tefo ya ho kena e lefisiwang ke musiamo. Lekenno le hlahisiwang ke setheo tlasa maemo a jwalo le atisa ho ba lenyane ha ho bapiswa le ditjeho tsa tshebetso tsa musiamo. Lekenno le hlahiswa le mpa le sebedisetswa tlhokomelo ya letlotlo la lefa. Letlotlo la lefa, le ha ho le jwalo, le tlalewa ho latela Maemo ana ka ha boleng ba lefa bo tsamaisanang le letlotlo le boletsweng e le monyetla wa lona o lebelletsweng.
- .17 *Haeba setheo se tshwere letlotlo le ka nkuwang e le letlotlo la lefa empa, ka kananelo ya mantlha, e le le sa kgotsofatseng ditekanyetso tsa letlotlo la lefa hobane le sa kgone ho lekanngwa ka tshepo, lesedi le tshwanetseng le le molemo ka lona le tla tsebahatswa ditlhalosong tsa dipehelo tsa tjhelete.***
- .18 Kahlolo e a hlokeha ha ho sebediswa ditekanyetso tsa kananelo ya mantlha maemong a potapotileng setheo le letlotlo. Haeba, ka kananelo ya mantlha ya letlotlo la lefa, le sa kgone ho lekanngwa ke setheo, ha le a tshwanela ho ananelwa e le le jwalo dipehelong tsa tjhelete. Sebakeng sa hoo, lesedi le tshwanelehileng le molemo ka letlotlo la lefa, jwalo ka ha ho laelwa ke temana ya .96, le tshwanetse ho tsebahatswa.
- .19 Maemong a mang, matlotlo a thepa, polante le sesebediswa a ka hlokwa ho sirelletsa matlotlo a lefa. Mohlala, musiamo o ka boloka themperetjhara e sa fetoheng ya phaposi ho sirelletsa pokello ya dingolwa tse ngotsweng ka letsoho o sebedisa mokgwa wa taolo ya maemo a moya o ikgethang. Matlotlo a jwalo a thepa, polante le sesebediswa a ananelwa e le matlotlo ho latela Maemo a GRAP a Thepa, Polante le Sesebediswa e seng karolo ya theko ya letlotlo la lefa.
- .20 Haeba letlotlo la lefa le ananelwa ho latela temana ya .17, theko le ha e ka ba efe ya mantlha ya ho lekola maemo a letlotlo la lefa le ditjeho le ha e ka ba dife tse latetseng e lokela ho ananelwa ho masalla kapa kgaello e bileng teng.
- .21 Tlasa dintlhatheo tsa kananelo tse temaneng ya .13, setheo ha se ananele ho bokalo ba nnete ba letlotlo la lefa ditjeho tsa kamehla tsa tshebetso tsa letlotlo la lefa, kapa ditjeho tsa ho hlokomela kapa ho boloka letlotlo la lefa. Bakeng sa hoo, ditjeho tsena di ananelwa ho masalla kapa kgaello ka mokgwa oo e hlahileng ka ona. Mohlala, ditjeho tsa tshebetso tsa kamehla tse bileng teng tsa ho hlokomela mokgwa wa taolo ya maemo a moya laeboraring o hlokehang ho netefatsa hore dibuka di bolokwa maemong a matle, di lokela ho sebediswa ka moo di hlahileng. Ditjeho tsa letsatsi le letsatsi tsa tshebetso di kenyetsetsa le ditjeho tsa ho hlahloba letlotlo la lefa, thepa e felang ha e sebediswa le ditjeho tse ding tsa tlhokomelo.
- .22 Ditjeho tse hlahang tsa ho ntlafatsa kapa ho busetsa matlotlo a lefa madulong ho boloka nako ya tshebetso ya ona e sa balweng di lokela ho kenngwa ho thuso ya motheo ho ba karolo ya theko ya lona. Ditjeho tse jwalo di lokelg ho ananelwa ho

bokalo ba nnete ba letlotlo la lefa ka moo le hlahileng ka teng, ha ditekanyetso tsa kananelo tse temaneng ya .13 di fihlellwa.

- .23 Tshupo e ka etswa ho tataiso ya ditjeho tsa phuputso le ntshetsopele tse Maemong a GRAP a Matlotlo a sa Ameheng (Intangible Assets) bakeng sa tataiso ya tshwaro ya ditjeho tsa phuputso ya batlisisa matlotlo a lefa a matjha. Maemo a GRAP a Matlotlo a sa Ameheng a laela hore ditjeho tse hlahileng diphuputsong kapa mokgahlelong wa diphuputso tsa porojeke ya ka hare, mohlala, phuputso ya ditjeho, di lokela ho ananelwa e le ditshenyehelo ha di hlaha kaha setheo se sa kgone ho bontsha hore letlotlo la lefa le kgotsofatsang ditekanyetso tsa tlhaloso le kananelo ho latela Maemo le tla fumanwa. Feela ha ditekanyetso tsa ditjeho tsa ntshetsopele, jwalo ka ha di boletswe Maemong a GRAP a Matlotlo a sa Ameheng di fihlellwa, ke hona ditjeho tsena di lokelang ho kenngwa ho thuso ya motheo ho bokalo ba nnete ba letlotlo la lefa.

Tekanyo ka nako ya kananelo

- .24 *Letlotlo la lefa le tshwanetsweng ke kananelo e le letlotlo le tla lekanngwa ka theko ya lona.***
- .25 *Moo letlotlo la lefa le hapuwang ka phapanyetsano e se nang poello e totobetseng, theko ya lona e tla lekanngwa ka boleng ba lona bo kgotsofatsang ho tloha ka letsatsi la kgapo.***
- .26 Letlotlo la lefa le ka hapuwa ka phapanyetsano e se nang poello e totobetseng. Mohlala, musiamo o ka fumana pokello ya bonono ya boleng bo phahameng e tswa ho monyehedi wa lefa la ya ithoballetseng. Tlasa maemo ana, theko ya letlotlo la lefa ke boleng ba lona bo kgotsofatsang ho tloha ka letsatsi la kgapo. Ha ho nkwa qeto ka boleng bo kgotsofatsang ba letlotlo la lefa le hapuweng ka phapanyetsano e se nang poello e totobetseng, setheo se lokela ho sebedisa dintlhatheo tse ditemaneng tsa .38 ho isa ho .48.
- .27 Bakeng sa merero ya Maemo ana, tekanyo nakong ya kananelo ya letlotlo la lefa le hapuweng ka phapanyetsano e se nang poello e totobetseng, e le boleng ba lona bo kgotsofatsang bo kgemang le ditaello tsa temana ya .25, ha se tekanyobotjha.

Dikarolo tsa ditheko

- .28 Theko ya letlotlo la lefa e kenya:
- (a) theko ya lona ya qalong, ho kenyelletswa dikgafa tsa diromellwa le makgetho a theko a sa busetsweng, kamora ho tlosa ditheolelo le dipusetso tsa kananyo; le
 - (b) ditjeho le ha e ka ba dife tse amanngwang le ho tlisa letlotlo la lefa tulong le boemong bo hlokehang hore le tle le kgone ho sebetša ka moo botsamaisi bo rerileng ka teng.

.29 Mehlala ya ditjeho tse amanngwang ka ho otloloha ke:

- (a) ditjeho tsa menyetla ya basebeletsi (jwalo ka ha ho hlalose Maemong a GRAP a Menyetla ya Basebeletsi) tse ka hlahang, mohlala, tekolong ya mantlha ya boemo ba letlotlo la lefa ya basebeletsi ba musiamo ha le ne le hapuwa la mantlha hammoho le nako le ha e ka ba efe e sebedisitsweng pusetlong ya letlotlo boemong ba lona;
- (b) ditjeho tse hlahang tsa ho tlosa letlotlo la lefa kapa ho busetsa sebaka madulong moo se leng teng;
- (c) ditefo tsa seporofeshenale;
- (d) makgetho a phetiso ya thepa;
- (e) ditjeho tsa qalong tsa ho fihlisa le tsa ho sebetsana le letlotlo;
- (f) ditjeho tsa ho hlongwa le ho kopanngwa; le
- (g) ditjeho tse ding tsa phapanyetsano.

.30 Mehlaha ya ditjeho tse sa kenyelletsweng ho bokalo ba nnete ke:

- (a) ditjeho tsa ho kgakola pontsho e ntjha, mohl. karolo e ntjha musiamong ya ho pepesa pokello ya bonono;
- (b) ditjeho tsa ho tsamaisa ditshebetso sebakeng se setjha (ho kenyelletswa thupello ya basebeletsi); le
- (c) ditjeho tsa bolaodi le tse ding tse akaretsang tsa kgwebo.

.31 Theko ya letlotlo la lefa ke theko ya seka theko ka kheshe ka letsatsi la kananelo. Haeba tefo e tshetjhiswa ka mokgwa o fetang dipehelo tsa mekitlane tse tlwaelehileng, phapang pakeng tsa seka theko ka kheshe le tefo yohle e ananelwa e le tswala nakong yohle ya mokitlane, ntle le ha tswala eo e ananelwa ho bokalo ba nnete ba letlotlo la lefa ho latela tshwaro e nngwe e dumelletsweng ke Maemo a GRAP a Ditjeho tsa Kadimo.

Tekanyo ya theko

.32 Theko ya letlotlo la lefa ke theko ya seka theko ka kheshe ka letsatsi la kananelo. Haeba tefo e tshetjhiswa ka mokgwa o fetang dipehelo tsa mekitlane tse tlwaelehileng, phapang pakeng tse seka theko ka kheshe le tefo yohle e ananelwa e le tswala nakong yohle ya mokitlane, ntle le ha tswala eo e ananelwa ho bokalo ba nnete ba letlotlo la lefa ho latela Maemo a GRAP a Ditjeho tsa Kadimo.

.33 Letlotlo kapa matlotlo a lefa a ka hapuwa phapanyetsanong ka letlotlo kapa matlotlo ao e seng a tjehele, kapa motswako wa matlotlo a tjehele le ao e seng a tjehele. Ditaba tse latelang di bua feela ka phapanyetsano ya letlotlo le le leng leo e seng la tjehele ka le leng, empa di sebetsa le ho diphapanyetsano tsohle tse hlalositse polelong e sa tswa feta. Theko ya ntlha e jwalo ya letlotlo la lefa e lekannngwa ka

boleng bo kgotsofatsang haeba boleng bo kgotsofatsang ba letlotlo le amohetsweng kapa letlotlo le tetsweng bo sa lekanngwe ka tshepo. Letlotlo le hapilweng le lekanngwa ka mokgwa ona le hoja setheo se sa kgone ho hanelwa kananelo hanghang ha letlotlo le telwa. Haeba letlotlo le hapilweng le sa lekanngwe ka boleng bo kgotsofatsang, theko ya lona e lekanngwa ka bokalo ba nnete ba letlotlo le tetsweng.

- .34 Boleng bo kgotsofatsang ba letlotlo leo bakeng sa lona diphapanyetsano tse ka bapiswang tsa maraka di leng siyo bo lekanngwa ka tshepo ha (a) diphetophetoho tsa bonamo ba ditekanyo tsa boleng bo kgotsofatsang tse amoheleng bo se boholo bakeng sa letlotlo leo kapa (b) kgonahalo ya ditekanyo tse fapaneng kakaretso ya bonamo boo e ka lekolwa le ho sebediswa ka ho kgotsofatsa ha ho lekanngwa boleng bo kgotsofatsang. Haeba setheo se kgona ho fumana ka tshepo boleng bo kgotsofatsang ba letlotlo le amohetsweng kapa letlotlo le tetsweng, ka mokgwa oo boleng bo kgotsofatsang ba letlotlo le tetsweng bo sebediswa ho lekanya theko ya letlotlo le amohetsweng ntle le ha boleng bo kgotsofatsang ba letlotlo le amohetsweng ho totobetse hore bo a bonahala.

Tekanyo kamora kananelo

- .35 Setheo se tla kgetha leano la sona la tshupatlolo hore e be mohlala wa theko o temaneng ya .36, kapa mohlala wa tekanyobotjha o temaneng ya .37, mme se tla sebedisa leano leo ho sehlopha seo sohle sa matlotlo a lefa.**

Mohlala wa ditheko

- .36 Kamora kananelo ya letlotlo, sehlopha sa matlotlo a lefa se tla nkwa ka theko ho tloswa ditahlehelo le ha e ka ba dife tsa bofokodi tsa pokello.**

Mohlala wa tekanyobotjha

- .37 Kamora kananelo ya ho ba letlotlo, sehlopha sa matlotlo a lefa, ao boleng ba ona bo kgotsofatsang bo ka lekanngwang ka tshepo, a tla nkwa ka bokalo bo lekantsweng botjha, e leng boleng ona bo kgotsofatsang ka letsatsi la tekanyobotjha ho tloswa ditahlehelo le ha e ka ba dife tsa bofokodi tse latetseng. Ditekanyobotjha di tla etswa nako le nako ka moo ho kgotsofatsang ho tiisa hore boleng ba nnete ha bo fapane haholo le se neng se tla fumanwa ha ho ne ho sebediswa boleng bo kgotsofatsang ka letsatsi la tlaleho. Tshwaro ya tlaleho ya tekanyobotjha e bontshitswe ditemaneng tsa .54 ho isa ho .56.**

Ho lekanya boleng bo kgotsofatsang

- .38 Maemo ana a laela hore ditheko tsohle di lekanye boleng bo kgotsofatsang ba sehlopha sa matsete a lefa bakeng sa tekanyo haeba setheo se sebedisa mohlala wa tekanyobotjha, le bakeng sa tsebahatso e kgothaletswang ya boleng bo kgotsofatsang bo temaneng ya .95 haeba se sebedisa mohlala wa theko.

- .39 Boleng bo kgotsofatsang ba letlotlo la lefa ke theko eo ka yona letlotlo la lefa le ka ananngwang pakeng tsa ditho tse nang le tsebo, the thahasellang phapanyetsanong ya ditho tse ikemetseng. Boleng bo kgotsofatsang ka ho totobala bo qhelela thoko theko e lekantsweng e phahamisitsweng kapa e fokoditsweng tlasa dipehelo le maemo a ikgethang, a kang dikakanyo kapa menyetla e kgotsofatsang e ikgethang e fuwang ke mang kapa mang ya amanngwang le kananyo.
- .40 Setheo se fumana boleng bo kgotsofatsang ntle le ho tlosa letho bakeng sa ditjeho tsa phapanyetsano tseo se ka bang le tsona thekising kapa mokgweng o mong wa thekiso.
- .41 Tlhaloso ya boleng bo kgotsofatsang e bolela "ditho tse nang le tsebo, tse thahasellang". Maamong ana, "tse nang le tsebo" e bolela hore ka bobedi moreki ya thahasellang le moreki ya thahasella ba na le tsebo e kgotsofatsang ka sebopeho le ditshobotsi tsa letlotlo la lefa, ditshebediso tsa lona tsa nnete le tse ka bang teng, le maemo a maraka ka letsatsi la tekanyobotjha. Moreki ya thahasellang o kgothaletswa ho reka, empa ha a tlamehe. Moreki ya jwalo ha se ya tjhesehang ho feta tekanyo kapa ya ikemiseditseng ho reka ho sa kgathallehe hore theko ke bokae. Moreki ya amohetsweng a ke ke a lefa theko e kgolwanyane ho ya maraka wa barekisi le bareki ba nang le tsebo le ba thahasellang.
- .42 Morekisi ya nang le thahasello ha se ya nang le tjheseho e fetang tekanyo kapa ya qobellwang ho rekisa, ya ka rekising ka theko le ha e ka ba efe, kapa ya ikemiseditseng ho tshwarella hore a fumane theko e sa utlwalang maamong a jwale a maraka. Morekisi ya thahasellang o kgothalletse ho rekisa letlotlo la lefa ka dipehelo tsa maraka ka theko e ntlafetseng e ka fumanehang. Maemo a nnete a mong'a letlotlo la lefa la nnete ha se karolo ya tshepiso ena hobane morekisi ya thahasellang e mpa e le mong wa mehopolo feela.
- .43 Tlhaloso ya boleng bo kgotsofatsang e supa phapanyetsano ya ditho tse ikemetseng. Phapanyetsano ya ditho tse ikemetseng ke e pakeng tsa ditho tse se nang kamano e itseng kapa e ikgethang e etsang hore ditheko tsa diphapanyetsano e be tse sa tlwaelehang maamong a maraka. Phapanyetsano e nkuwa e le pakeng tsa ditho tse se nang kamano, mme setho ka seng se ikemetse.
- .44 Ha ho fumanwa boleng bo kgotsofatsang ba letlotlo la lefa le nang le merero e fetang o le mong jwalo ka ha ho hlalositswe temaneng ya .09, boleng bo kgotsofatsang ba letlotlo la lefa bo lokela ho bontsha bobedi boleng ba lefa ba letlotlo le boleng bo amohetsweng ho tswa ho tshebediso ya lona tlhahisong kapa phepelong ya dithoto kapa ditshebeletso kapa bakeng sa merero ya taolo.
- .45 Ha se fumana boleng bo kgotsofatsang ba pokello, setheo se lokela ho ela hloko hore na pokello yohle e na le boleng bo phahameng ho feta paloyohle ya boleng ba matlotlo a bomong a etsang pokello eo. Tlasa maemo a jwalo, boleng ba nnete ba pokello yohle bo ka hloka ho lekolwa botjha, ha sehlopha sa matlotlo a bonngwe ka

lefa se etsa pokello. Haeba dintlha di tloswa ho pokello, boleng ba pokello le bona bo ka hloka ho lekolwa botjha.

- .46 Boleng bo kgotsofatsang ba letlotlo la lefa bo ka fumanwa ka bopaki bo theilweng ho maraka bo fumanwang ka tshekatsheko. Boleng bo kgotsofatsang bo tla netefatswa ka ho supa ditheko tse neuweng marakeng o sehlahlo le o tjhatsi. Mohlala, ditheko tsa jwale tsa maraka ka tlwaelo di ka fumanwa bakeng sa dipokello tse itseng tsa dirurubele le matlotlo a mang a ka suthiswang, a kang tjelele ya tshepe kapa dipokello tsa ditempe. Boteng ba ditheko tse phatlaladitsweng tse nehuweng marakeng o sehlahlo ke bopaki bo ntlafetseng haholo ba boleng bo kgotsofatsang, jwalo ka ditheko tse nehuweng tse tswang difantising tsa moraorao. Thibello ya thekiso ya letlotlo la lefa le hlahang ho dipolelo tse qobellwang ke therasete, ketsamelao kapa molao, kapa ke dipolelo tsa mofetisi, ho etsa mohlala, ha di hanele setheo ho fumana boleng ba lona bo kgotsofatsang. Tekolo ya boleng ba letlotlo e ka etswa ke setho sa botsebi ba tekolo, se nang le mangolo a ananetsweng le a tshwanelehileng a botsebi, kapa ya etswa ke setsebihadi se seng se nang le bokgoni bo tshwanelehileng ba ho etsa tekolo e jwalo ho latela ditlhoko tsa Maemo a GRAP a tshwanelehileng. Molekanyi wa boleng kapa setsebihadi se seng se ka hirwa ke setheo.
- .47 Moo ho se nang le bopaki ba ho fumana boleng ba maraka marakeng o sehlahlo ya letlotlo la lefa, leqheka la tekanyo le ka sebediswa ho fumana boleng ba lona bo kgotsofatsang. Maqheka a tekanyo a kenyelletsa ho sebedisa diphapanyetsano tsa maraka tsa moraorao tsa ditho tse ikemetseng, tse nang le tsebo, le tse thahasellang, haeba di le teng, le tshupo ho boleng bo kgotsofatsang ba jwale ba matlotlo a mang a lefa a nang le ditshobotsi tse tshwanang haholo maemong le ditulong tse tshwanang, ka diphetolo tse kgemang le diphetoho tsa maemo. Haeba ho na le leqheka la tekanyo le atisang ho sebediswa ke ditho tsa maraka ho beha ditheko letlotlong le jwalo, mme leqheka leo le bontshitswe le fana ka ditekanyo tsa tshepo tsa ditheko tse fumanweng diphapanyetsanong tsa nnete tsa dimaraka, setheo se ka sebedisa leqheka leo ho lekanya boleng bo kgotsofatsang.
- .48 Ha ho shejwa mehaho e hahetsweng mesebetsi e ikgethang ya lefa le meralo e meng ya lefa ya maiketsetso, setheo se ka hloka ho lekanya boleng bo kgotsofatsang ka ho sebedisa mokgwa wa theko ya ntjhafatso. Mokgwa wa theko ya tlhahisobotjha kapa theko ya pusetso maemong o ka ba sesupo se ntlafetseng sa theko ya ntjhafatso ya letlotlo la lefa.

Mohlala wa tekanyobotjha

- .49 Hore na ditekanyobotjha di etswa kgafetsa hakae ho itshetlehlile ho diphetoho tsa boleng bo kgotsofatsang ba letlotlo la lefa le lekanngwang botjha. Ha boleng bo kgotsofatsang ba letlotlo la lefa le lekantsweng botjha le fapane haholo le bokalo ba lona ba nnete, tekanyobotjha e ntjha e tlamehile ho etswa. Matlotlo a itseng a lefa a na le ho ba le diphetoho tse kgolo le tse matla tsa boleng bo kgotsofatsang, mme hona ho baka tekanyobotjha ya ngwaha ka mong. Le ha ho le jwalo,

ditekanyobotjha tse etsahalang kgafetsa jwalo ha di hlokehe, ho letlotlo la lefa le bontshang diphetoho tse kgolo tsa boleng bo kgotsofatsang. Ho ka hlokeha he hore tekanyobotjha ya letlotlo la lefa e etswe feela nakong e nngwe le e nngwe ya dilemo tse tharo ho ya ho tse hlano.

- .50 *Haeba letlotlo la lefa le lekanngwa botjha, sehlopha sohle tsa matlotlo a lefa ao letlotlo le leng la sona se tla lekanngwa botjha.***
- .51 Sehlopha sa matlotlo a lefa ke sehlopha sa matlotlo a sebopeho le tshebediso e tshwanang ditshebetsong tsa setheo. Tse latelang ke mehlala ya dihlopha tse fapaneng:
- (a) Dipokello tsa bonono.
 - (b) Dipokello tsa ditempe.
 - (c) Dipokello tsa dibuka le ditokomane tse ngotsweng ka letsoho tse sa fumaneheng habonolo.
 - (d) Mehaho ya nalane.
- .52 Ha se etsa dihlopha tsa matlotlo a lefa, setheo se lokela ho ela hloko sebopeho le ditshobotsi tsa matlotlo ao a amehang. Kahlolo e theilweng ho maemo a ikgethang a setheo, e a hlokeha ha matlotlo a lefa a hlophiswa. Ho ka tshwaneleha ho kopanya ka bomong dintlha tse nyenyane, le ho sebedisa ditekanyetso ho boleng ba kopanyo.
- .53 Matlotlo a leng kahara sehlopha sa matlotlo a lekanngwa botjha ka nako e le nngwe ho thibela tekanyobotjha e kgethang matlotlo a lefa le ho tlaleha bokalo bo dipehelong tsa tjelete boo e leng motswako wa ditheko le boleng ka matsatsi a fapaneng. Le ha ho le jwalo, sehlopha sa matlotlo a lefa se ka lekanngwa botjha nako le nako ha ho hloka hloka ha feela tekanyobotjha ya sehlopha sa matlotlo a lefa e phethwa ka nako e kgutshwane le ha feela ditekanyobotjha di dula di tsepame.
- .54 *Ha bokalo ba nnete ba letlotlo la lefa bo eketswa ka lebaka la tekanyobotjha, keketso e tla kenngwa ka ho otloloha ho masalla a tekanyobotjha. Le ha ho le jwalo, keketso e tla ananelwa ho phaello kapa kgaello ka hobane e kgutlisetsa morao phokotso ya tekanyobotjha ya letlotlo lona leo le neng le ananetswe nakong e fetileng ho phaello kapa kgaello.***
- .55 *Haeba bokalo ba nnete ba letlotlo la lefa bo fokotswa ka lebaka la tekanyobotjha, phokotso e tla ananelwa ho phaello kapa kgaello. Le ha ho le jwalo, phokotso e tla kenngwa ka ho otloloha ho matlotlo a nete ka tekanyo ya balantshe le ha e le efe e teng ya kherediti e ho masalla a tekanyobotjha mabapi le letlotlo leo la lefa. Phokotso e ananelwang ka ho otloloha ho matlotlo a nete e fokotsa bokalo ba pokello ho matlotlo a nete tlasa sehlooho sa masalla a tekanyobotjha.***

- .56 Masalla ohle a tekanyobotjha ya boleng kapa karolo ya ona a kenyelleditsweng ho matlotlo a nete mabapi le letlotlo la lefa a ka fetisetswa ka ho otloloha ho phaello kapa kgaello ya pokello ha letlotlo le hulelwa kananelo. Hona ho ka kenya ho fetisa masalla ohle kapa karolo ya ona ha matlotlo a lefa a amanang le masalla a phomotswa mosebetsing kapa a telwa. Diphetiso tse tswang ho masalla a tekanyobotjha ho ya ho masalla kapa kgaello ya pokello ha di etswe ka phaello kapa kgaello.
- .57 Tataiso ya phello ya makgetho a lekeno, ha eba a le teng, a hlahang ho tekanyobotjha ya matlotlo a lefa e ananelwa le ho tsebahatswa ho latela Maemo a Matjhaba a Tshupatlotlo (International Accounting Standard) a Lekgetho la Lekeno (Income Taxes).

Ho se kgone ho fumana boleng bo kgotsofatsang ka tshepo

- .58 *Ho na le mohopolo wa hore boleng bo kgotsofatsang bo ka lekanngwa ka tshepo bakeng sa letlotlo la lefa. Le ha ho le jwalo, mohopolo oo o ka hanyetswa ha ditheko kapa boleng bo laolwang ke maraka bo fumanehe mme ditekanyo tse ding tsa boleng bo kgotsofatsang di fumanwa di sa tshepehe ho hang. Maamong a jwalo letlotlo la lefa le tla lekanngwa ka ho sebedisa mohlala wa theko o temaneng ya .36. Bokalo ba nnete ba letlotlo la lefa bo tla ba bokalo bo lekantsweng botjha ka letsatsi la ho qetela la tekanyobotjha ho tloswa ditahlehelo le ha e ka ba dife tse latetseng tsa bofokodi tsa pokello.***
- .59 Mabakeng a ikgethang, tlasa mabaka a fuweng temaneng e sa tswa feta, ha setheo se tlameha ho lekanya letlotlo la lefa ka theko ya lona ho tloswa ditahlehelo tsa pokello le ha e ka ba dife tsa bofokodi, se theo se tla tswela pele ho tlaleha tsa matlotlo a setseng a lefa ka ho sebedisa mohlala wa tekanyobotjha.
- .60 Haeba maraka o sehlahlo ha o sa le yo bakeng sa letlotlo la lefa le lekantsweng botjha, setheo se hloka ho lekola hore na le ka ba le bofokodi ho latela Maemo a GRAP a Bofokodi ba Matlotlo ao e seng a Hlahisang Tjhelete (Impairment of Non-cash-generating Assets) le Bofokodi ba Matlotlo a Hlahisang Tjhelete (Impairment of Cash-generating Assets).
- .61 Haeba boleng bo kgotsofatsang ba letlotlo la lefa bo ka fumanwa ka ho tadima maraka o sehlahlo letsatsing le latetseng la tekanyo, mohlala wa tekanyobotjha o a sebediswa ho tloha ka letsatsi leo.

Bofokodi

- .62 *Letlotlo la lefa le ke ke la fokotswa boleng empa setheo se tla lekola hore na ho na le sesupo sa hore letlotlo ho ka etsahala le na le bofokodi. Ha eba ho la le sesupo se jwalo, setheo se tla lekanya bokalo bo ka fumanehang hape kapa bokalo ba tshebeletso bo ka fumanehang hape ya letlotlo la lefa.***

- .63 Ha se hlahloba hore na ho na le sesupo sa hore letlotlo le ka ba le bofokodi, setheo se tla ela hloko, bonyane, matshwao a sesupo a latelang:**

Mehlodi ya ka ntle ya lesedi

- (a) Nakong ya tlaleho, boleng ba maraka ba letlotlo la lefa bo fokotsehile haholo ho feta se neng se ka lebellwa ka lebaka la ho feta ha nako kapa tshebediso e tlwaelehileng.**
- (b) Bosiyi ba maraka o sehlahlo bakeng sa letlotlo la lefa le lekantsweng botjha.**

Mehlodi ya ka hare ya lesedi

- (a) Bopaki bo a fumaneha ba tshenyo e bonahalang kapa ho fokollwa ke matla ha letlotlo la lefa.**
- (b) Qeto e nkuwa ya ho emisa kaho ya letlotlo la lefa pele le phethahatswa kapa pele le fihla boemong ba ho sebediseha.**

- .64** Lenane le ka hodimo ha le shebe mahlakore ohle. Setheo se ka hlwaya matshwao a mang a sesupo a hore letlotlo la lefa le ka ba le bofokodi, mme tsena hape di ka hloka hore setheo se fumane bokalo bo ka fumanehang hape ba letlotlo la lefa. Phetoho ya tshebediso ya letlotlo la lefa ha se ka nako tsohle e bontshang bofokodi, empa e ka hloka hore letlotlo le fetiswe ho latela ditemana tsa .71 le .73.
- .65** Ho fokotseha ha tlhoko ya pokello ya bonono ya senono se tsebehang, kapa ho fokotseha ha tlhoko bakeng sa pokello ya fosele e itseng, ho ka bontsha bofokodi ba letlotlo leo la lefa. Ha setheo se lekola hore na bofokodi bo bile teng, se hloka ho lekola diphetoho tsa menyetla ya kamoso ya moruo kapa menyetla e lebelletsweng.
- .66** Bofokodi bo ka hlaha ho tshenyo e bonahalang ya letlotlo la lefa, mohlala tshenyo e bakwang ke mollo kapa dikgohola. Tshenyo e bonahalang ya sehatisi se fupereng kgatiso ya lentswe la motho ya tsebehang e tla baka bofokodi ba letlotlo le sa ameheng la lefa ka bolona haeba boleng ba modumo ba sehatisi bo ka ameha.
- .67** Ha ho lekolwa hore na ho kginwa ha kaho ya letlotlo la lefa e bakile bofokodi, lebaka la seo le lokela ho elwa hloko. Haeba mosebetsi wa kaho o ke ke wa phethwa nakong ya kamoso e haufi, letlotlo la lefa ho ka etsahala le bile le bofokodi.
- .68** Boteng ba matshwao a sesupo a bofokodi bo tla baka hore setheo se lekanye bokalo bo ka fumanehang hape le bokalo ba tshebeletso e ka fumanehang hape ba letlotlo bo fumanweng ka ho latela Maemo a GRAP a Bofokodi ba Matlotlo a Hlahisang Tjhelete le Bofokodi ba Matlotlo ao e seng a Hlahisang Tjhelete. Maemo a GRAP a Bofokodi ba Matlotlo a Hlahisang Tjhelete le Bofokodi ba Matlotlo ao e seng a Hlahisang Tjhelete a hlalosa ka moo setheo se lekolang botjha bokalo ba nnete ba matlotlo a sona, ka moo se fumanang bokalo bo ka fumanehang hape kapa bokalo ba tshebeletso e ka fumanehang hape ba letlotlo le ha le ananela, kapa le kgutlisa

kananelo ya tahlehelo ya bofokodi. Palo efe kapa efe ya bokalo ba nnete e ka hodimo ho bokalo bo ka fumanehang hape kapa bokalo ba tshebeletso e ka fumanehang hape e lokela ho ananelwa e le tahlehelo ya bofokodi.

Moputso wa bofokodi

- .69 Moputso o tswang ho ditho tsa boraro bakeng sa matlotlo a lefa a hlahetsweng ke bofokodi, a lahlehileng kapa a tetsweng, o tla kenyelletswa ho masalla kapa kgaello ha nako ya ho tshwanela ho lefuwa ha moputso e fihla.**
- .70 Bofokodi kapa ditahlehelo tsa matlotlo a lefa, ditleleime tse amehang tsa kapa ditefo tsa moputso tse tswang ho ditho tsa boraro le ho rekwa kapa tlhahiso le ha e ka ba efe e latetseng ya matlotlo a lefa, ke diketsahalo tsa moruo tse sa amaneng mme di tlalehwa ka ho arohana ka tsela e latelang:
- (a) Bofokodi ba letlotlo la lefa bo ananelwa ho latela Maemo a GRAP a Bofokodi ba Matlotlo a Hlahisang Tjhelete le Bofokodi ba Matlotlo ao e seng a Hlahisang Tjhelete.
 - (b) Ho hulwa ha kananelo ya letlotlo la lefa le phomoditsweng kapa le tetsweng ho lekanngwa ho latela Maemo ana.
 - (c) Moputso o tswang ho ditho tsa boraro bakeng sa letlotlo la lefa le hlahetsweng ke bofokodi, le lahlehileng, kapa a tetsweng, o a kenyelletswa ha ho fumanwa masalla kapa kgaello ha nako ya ho fumanwa moputso e fihla.
 - (d) Theko ya letlotlo la lefa le buseditsweng madulong, le rekuweng kapa le nketsweng sebaka e fumanwa ho latela Maemo ana.

Diphetiso

- .71 Diphetiso tse tswang ho matlotlo a lefa di tla etswa ha feela letlotlo le boletsweng le se le sa fihlelle tthaloso ya letlotlo la lefa.**
- .72 Diphetiso tse tswang ho matlotlo a lefa di lokela ho etswa ha feela letlotlo le boletsweng le se le sa fihlelle tthaloso ya letlotlo la lefa (bona temana ya .04). Mohlala, haeba letlotlo pokellong ya bonono le senngwa mollong mme ditshwantsho tse setseng pokellong di se di sa fihlelle tthaloso ya letlotlo la lefa, boleng bo setseng ba pokello bo lokela ho fetiswa ho tloha ho matlotlo a lefa ho ya ho thepa, polante le sesebediswa, ha feela tthaloso ya thepa, polante le sesebediswa e Maemong a Thepa, Polante le Sesebediswa e fihlellwa.
- .73 Diphetiso tsa matlotlo a lefa di tla etswa ha feela letlotlo le fihlella tthaloso ya letlotlo la lefa.**
- .74 Maemong a itseng, tlhophiso ya letlotlo e ka fetoha ha tthaloso ya letlotlo la lefa e fihlellwa. Mohlala, mosebetsi wa bonono ho ka etsahala o hapuwe qalong tlasa

mabaka a ho kgabisa empa setheo se ka nka qeto ya ho o boloka ka lebaka la boleng ba ona ba bonono kamora lefu la senono.

- .75 Maemo a fetohileng a ka baka phetiso ho tloha ho direkiswa kapa thepa, polante le sesebediswa, hobane letlotlo jwale le fihlella tlhaloso ya letlotlo la lefa. Mohlala, lefapha la tshireletso, leo nakong e fetileng le neng le hlophisa dimetale tsa sesole ka hore ke direkiswa, le ka nka qeto ya ho boloka dimetale ka lebaka la bohlokwa ba tsona ba nalane. Ka ha matlotlo ana jwale a fihlella tlhaloso ya letlotlo la lefa, a tlamehile a tshwarwe jwalo.
- .76 Ditemana tsa .77 ho is aho .81 di a sebetsa ho dintlha tsa kananelo le tekanyo tse hlahang ha setheo se sebedisa mohlala wa tekanyobontjha bakeng sa matlotlo a lefa. Ha setheo se sebedisa mohlala wa theko, diphetiso pakeng tsa matlotlo a lefa, dintlha tsa thepa, polante le sesebediswa, direkiswa, thepa ya matsete kapa matlotlo a sa ameheng ha di fetole bokalo ba nnete ba letlotlo le fetisitsweng, kapa theko ya lona bakeng sa tekanyo kapa ho tsebahatswa.
- .77 *Bakeng sa phetiso ya matlotlo a lefa a nkwang ka boleng bo lekantsweng botjha ba thepa, polante le sesebediswa, thepa ya matsete, direkiswa kapa matlotlo a sa ameheng, theko ya thepa e nkwang e le yona ya tlaleho ya hamorao ho latela Maemo a GRAP a tshwanelehileng e tla ba boleng ba yona bo lekantsweng botjha ka letsatsi la phetiso. Setheo se tla sebedisa dintlhatheo tse Maemong ana ho fihla ka letsatsi la phetiso. Setheo se nka phapang le ha e ka ba efe letsatsing leo pakeng tsa bokalo ba nnete ba letlotlo la lefa le boleng ba lona bo kgotsofatsang ka mokgwa o tshwanang le wa tekanyobotjha ho latela Maemo ana.***
- .78 *Haeba letlotlo la thepa, polante le sesebediswa kapa letlotlo le sa ameheng le nkwang ka bokalo bo lekantsweng botjha, kapa thepa ya matsete e nkwang ka boleng bo kgotsofatsang e hlophiswa botjha ho ba letlotlo la lefa ka bokalo bo lekantsweng botjha, setheo se sebedisa Maemo a GRAP a tshwanetseng letlotlo leo ho fihla ka letsatsi la phetolo. Setheo se nka phapang le ha e ka ba efe letsatsing leo pakeng tsa bokalo ba nnete ba letlotlo la lefa le boleng ba lona bo kgotsofatsang ho latela Maemo a GRAP a amanang le letlotlo leo.***
- .79 Setheo se ananela ditahlehelo le ha e ka ba dife tsa bofokodi tse etsahetseng ho fihla letsatsing leo letlotlo la lefa le bileng ntlha ya thepa, polante le sesebediswa, thepa ya matsete, kapa letlotlo le sa ameheng. Setheo se fokotsa boleng ba letlotlo le ho ananela ditahlehelo le ha e ka ba dife tsa bofokodi tse etsahetseng ho fihla letsatsing leo ka lona ntlha ya thepa, polante le sesebediswa kapa letlotlo le sa ameheng le ba letlotlo la lefa ka bokalo bo lekantsweng botjha. Setheo se nka phapang le ha e ka ba efe letsatsing leo pakeng tsa bokalo ba nnete ba letlotlo le tla fetiswa le boleng ba lona bo kgotsofatsang ka mokgwa o tshwanang e le tekanyobotjha ho latela dintlhatheo tsa Maemo ana, kapa ho latela dintlhatheo tse

Maemong a GRAP a tshwanetseng a amanang le letlotlo leo, ka moo ho tshwanelehileng. Ka mantswe a mang:

- (a) phokotso le ha e ka ba efe ya bokalo ba nnete ba letlotlo e tlalehwa ho masalla kapa kgaello. Le ha ho le jwalo, ka lebaka la hobane bokalo bo kenyelleditswe ho masalla a tekanyobotjha bakeng sa letlotlo leo, phokotso e etswa ho masalla a tekanyobotjha; mme
- (b) keketso le ha e ka ba efe e latetseng ya bokalo ba nnete e nkwa ka mokgwa o latelang:
 - (i) Ka lebaka la hobane keketso eo e fetola tahlehelo ya bofokodi ya nako e fetileng bakeng sa letlotlo leo, keketso e ananelwa ho masalla kapa kgaello. Bokalo bo tlalehwang ho masalla kapa kgaello ha bo fete bokalo bo hlokehang ho kgutliseta bokalo ba nnete ho bokalo ba nnete bo ka beng bo ile ba fumanwa (nete ya phokotso ya boleng) ha ho ne ho sa tlalehwa tsa tahlehelo ya bofokodi.
 - (ii) Karolo le ha e ka ba efe e setseng ya keketso e kenngwa ka ho otloloha ho matlotlo a nete a masalla a tekanyobotjha.

.80 Ha letlotlo la lefa le nkwang ka bokalo ba tekanyobotjha le fetisetswa ho direkiswang, sesiu sa tekanyobotjha se kenyelleditsweng ho matlotlo a nete mabapi le letlotlo la lefa se lokela ho fetisetswa ka ho otloloha ho masalla kapa kgaello ya pokello ha direkiswang di sebediswa kapa di ajwa tshebetsong ya tlhahiso, kapa tshebetsong e tlwaelehileng ya mesebetsi.

.81 *Hore phetiso e tswang ho thepa ya matsete ka boleng bo kgotsofatsang, kapa direkiswang, ho ya ho matlotlo a lefa ka bokalo bo lekantsweng botjha, phapang le ha e ka ba efe pakeng tsa boleng bo kgotsofatsang ba letlotlo ka letsatsi leo le bokalo ba lona ba nnete ba nako e fetileng e tla ananelwa ho masalla kapa kgaello.*

Kgulo ya kananelo

.82 *Kananelo ya bokalo ba nnete ba letlotlo la lefa e tla hulwa:*

- (a) *ha le telwa (ho kenyelletswa ho telwa ka thekisetano e se nang poello e totobetseng); kapa***
- (b) *ha ho se na menyetla ya kamoso ya moruo kapa menyetla e lebelletsweng ho tswa ho tshebediso kapa ho telwa ha lona.***

.83 Kuno kapa tahlehelo e hlahang ho kgulo ya kananelo ya letlotlo la lefa e tla kenyelletswa ho phaello kapa kgaello ha letlotlo le hulelwa kananelo (ntle le ha Maemo a GRAP a Dilisi a laela ka mokgwa o mong ho thekiso kapa ho kgirobotjha).

.84 Ho telwa ha letlotlo la lefa e ka etsahala ka ditsela tse fapaneng (mohl. ka thekiso kapa ka ho kenela lisi ya thuso ya tjelete kapa ka thekisetano e se nang poello e

totobetseng). Ha se nka qeto ka letsatsi la ho tela letlotlo la lefa, setheo se sebedisa ditekanyetso tse Maemong a GRAP a Lekenong la Dithekisetsano tse nang le Poello e Totobetseng, bakeng sa ho ananela lekeno la thekiso ya dithoto. Maemo a GRAP a Dilisi a sebediswa ho tela ka thekiso le kgirobotjha.

- .85 Tshepiso e tlamehileng ho fumanwa nakong ya telo ya letlotlo la lefa e ananelwa la mantlha ka boleng ba yona bo kgotsofatsang. Haeba tefo bakeng sa letlotlo e tshetjhiswa, tshepiso e fumanweng e ananelwa qalong ka seka theko ka kheshe. Phapang pakeng tsa bokalo bo boletsweng ba tshepiso le seka-theko-ka-kheshe e ananelwa e le lekeno la tswala ho latela Maemo a GRAP a Lekenong la Dithekisetsano tse nang le Poello e Totobetseng, a bontshang kuno ya nnete ya diamohelwang.

Tsebahatso

- .86 *Dipehelo tsa tjehele di tla tsebahatsoa, bakeng sa sehlopha ka seng sa matlotlo a lefa a ananetsweng dipehelong tsa tjehele:*

- (a) *metheo ya tekanyo e sebedisitsweng ho fumana bokalo ba nnete ka kakaretso;*
- (b) *bokalo ba nnete bo akaretsang bo kopantsweng le ditahlehelo tsa bofokodi tsa pokello qalong le pheletsong ya nako;*
- (c) *kutlwano ya bokalo ba nnete qalong le pheletsong ya nako, e bontshang:*
 - (i) *dikeketso;*
 - (ii) *ditelo;*
 - (iii) *dikgapo tse sebedisang phetiso ya mesebetsi pakeng tsa ditheo tse tlasa bolaodi bo tshwanang, phetiso ya mesebetsi pakeng tsa ditheo tse seng tlasa bolaodi bo tshwanang kapa kgwebonyalano,*
 - (iv) *dikeketso kapa diphokotso tse hlahang ho ditekanyobotjha tlasa ditemana tsa .37, .54 le .55 le ho ditahlehelo tsa bofokodi tse ananetsweng kapa tse kgutlisitsweng ka ho otloloha ho matlotlo a nete ho latela Maemo a GRAP a Bofokodi ba Matlotlo ao e seng a Hlahisang Tjehele kapa Bofokodi ba Matlotlo a Hlahisang Tjehele, ka moo ho tshwanelehileng.*
 - (v) *ditahlehelo tsa bofokodi tse ananelwang ho phaello kapa kgaello ho latela Maemo a GRAP a Bofokodi ba Matlotlo ao e seng a Hlahisang Tjehele kapa Bofokodi ba Matlotlo a Hlahisang Tjehele, jwalo ka ha ho tshwaneleha;*
 - (vi) *ditahlehelo tsa bofokodi tse kgutlisitsweng ho phaello kapa kgaello ho latela Maemo a GRAP a Bofokodi ba Matlotlo ao e seng a Hlahisang Tjehele kapa Bofokodi ba Matlotlo a Hlahisang Tjehele, jwalo ka ha ho tshwaneleha;*

- (vii) *diphapang tsa phapanyetsano ya nete tse bakwang ke phetolelo ya dipehelo tsa tjhelete ho tswa ho mofuta wa tjhelete o sebediswang ho ya ho mofuta o fapaneng wa tjhelete ya tlaleho, ho kenyelletswa le phetolelo ya kgwebo ya naha esele ho mofuta wa tjhelete ya tlaleho ya setheo se tlalehang;*
- (viii) *diphetiso tse yang ho le tse tswang ho thepa, polante le sesebediswa, thepa ya matsete, direkiswang kapa matlotlo a sa ameheng; le*
- (ix) *diphetoho tse ding.*

.87 Setheo se tla tsebahatsa tse latelang ditlhalosong tsa sona tsa dipehelo tsa tjhelete mabapi le matlotlo a lefa a ntseng a hahwa kapa e ntshetswa pele:

- (a) *Ditjeho tsa pokello tse ananetsweng ho bokalo ba nnete ba matlotlo a iwalo a lefa. Ditjeho tsena di tla tsebahatswa ho kopanyo ya sehlopha ka seng sa letlotlo la lefa.*
- (b) *Tshekatsheko ya bokalo ba nnete ba matlotlo a lefa a nkang nako e telele haholo ho getwa ho feta ho lebelletsweng, ho kenyelletswa mabaka a tieho le ha e ka ba efe.*
- (c) *Tshekatsheko ya boleng ba nnete ba matlotlo a lefa moo kaho kapa ntshetsopele e emisitsweng. Setheo se tla tsebahatsa mabaka a ho emisa kaho kapa ntshetsopele ya letloto le ho bontsha hore na ho bile le ditahlehelo tsa bofokodi tse ananetsweng mabapi le matlotlo ana.*

Ha se fana ka ditsebahatso ho .87(b) le (c) setheo se tla nka geto ka mokgwa wa ho tlaleha lesedi le hlokwang, ke hore, ka bonngwe kapa ka kopanyo, mohlala ka porojeke ka nngwe, ka sehlopha kapa ka motheo o mong o tshwanelehileng.

.88 Setheo se tla tsebahatsa ka thoko ditjeho tse bileng teng tsa ho lokisa le ho hlokomela matlotlo a lefa ditlhalosong tsa dipehelo tsa tjhelete.

.89 *Ka hobane ditheo di ka sebedisa metheo e fapaneng ya ho fumana ditjeho tsa ditokiso le tlhokomelo, setheo se tla tsebahatsa lesedi ka ditheko tse tobileng tse kenyelletsweng ho bokalo ba ditokiso le tlhokomelo bo tsebahaditsweng ditlhalosong. Ha se fumana bokalo bo tsebahaditsweng ditlhalosong tsa dipehelo tsa tjhelete tsa ditjeho tse bileng teng tsa tokiso le tlhokomelo ya matlotlo a lefa, setheo se ka kenyelletsa bokalo bo lefilweng banehi ba ditshebeletso, ekasitana le bokalo bo sebedisitsweng ho thepa le nako e sebedisitsweng ke basebeletsi ha ba lokisa le ho hlokomela (le)matlotlo.*

- .90 Ka hobane e fana ka lesedi le molemo le le tshwanelehileng, ditheo di kgothaletswa ho tsebahatsa:
- (a) lesedi le tla thusa basebedisi ho thabela nako eo letlotlo le e sebeditsweng le/kapa boemo ba matlotlo a lefa; le
 - (b) lesedi ka matlotlo a lefa a adinngweng ho, kapa a adinngweng ditheo tse ding.
- .91 ***Dipehelo tsa tjhelete hape di tla tsebahatsa bakeng sa sehlopha ka seng sa matlotlo a lefa a ananetsweng dipehelong tsa tjhelete:***
- (a) ***boteng le bokalo ba dithibelo tsa ditokelo tsa thepa le telo ya matlotlo a lefa;***
 - (b) ***matlotlo a lefa a tshepitsweng ho ba tiiso bakeng sa mekitlane;***
 - (c) ***bokalo ba ditshepiso tsa selekane bakeng sa kgapo, tlhokomelo le kgutlisetso maamong a matlotlo lefa; le***
 - (d) ***haeba le sa tsebahatswe ka thoko leqephe la pele la pehelo ya boemo ba tjhelete, bokalo ba moputso o tswang ho ditho tsa boraro bakeng sa dintlha tsa matlotlo a lefa a neng a na le bofokodi, a lahlehile kapa a tetswe bo kenyelleditsweng ho phaello kapa tahlehelo.***
- .92 ***Matlotlo a lefa a lokela ho tlalehwa e le ntlha e ka thoko ya tekanyetso leqephe la pele la pehelo ya boemo ba tjhelete.***
- .93 Ho latela Maemo a GRAP a Dipholisi tsa Tshupatlotlo, Diphetoho tsa Ditekanyo tsa Tshupatlotlo le Diphoso, setheo se tsebahatsa sebopeho le phello ya phetoho ya tekanyo ya tshupatlotlo nakong ya jwale kapa dinakong tse latelang.
- .94 ***Dipehelo tsa tjhelete di tla tsebahatsa lesedi ka tshebediso e nngwe le boleng ba matlotlo a lefa a sebediswang ke setheo bakeng sa merero e fetang o le mong.***
- .95 ***Haeba sehlopha sa matlotlo a lefa se bolelwa ka bokalo bo lekantsweng botjha, tse latelang di tla tsebahatswa:***
- (a) ***letsatsi la ho qala tekanyobotjha;***
 - (b) ***mokgwa o sebedisitsweng ho fumana boleng bo kgotsofatsang ba letlotlo;***
 - (c) ***dikakanyo tse kgolo tse sebedisitsweng ho lekanyeng boleng bo kgotsofatsang ba matlotlo a lefa;***
 - (d) ***hore na boleng bo kgotsofatsang ba matlotlo a lefa bo fumanwe ka ho otloloha ka papiso le ditheko tse bonahalang marakeng o sehlahlo kapa***

diphapanyetsanong tsa haufinyane tsa maraka ka dipehelo tsa ditho tse ikemetseng, kapa bo lekantswe ka tshebediso ya maqheka a mang a tlhahlobo ya boleng; le

(e) tekanyobotjha ya masalla, e bontshang phetoho nakong le dithibello le ha e ka ba dife tsa tefo ya balantshe ho beng ba matlotlo a nete.

.96 Ho latela Maemo a GRAP a Bofokodi ba Matlotlo ao e seng a Hlahisang Tjhelete kapa Bofokodi ba Matlotlo a Hlahisang Tjhelete, jwalo ka ha ho tshwanelehile, setheo se tsebahatsa lesedi la bofokodi ba matlotlo a lefa e le keketso ho lesedi le hlokwang ke temana ya .86(c)(iv) ho isa ho (vi).

.97 Dipehelo tsa tjhelete hape di tla tsebahatsa bokalo ba nnete ba sehlopha ka seng sa matlotlo a lefa a phomoditsweng mosebetsing a tshwaretsweng ho telwa.

.98 Ha mohlala wa theko o sebediswa, basebedisi ba pehelo ya tjhelete hape ba fumana lesedi le tshwanetseng boleng bo kgotsofatsang ba letlotlo la lefa ha sena se fapane haholo le bokalo ba nnete. Ka lebaka leo, ditheo di kgothaletswa ho tsebahatsa bokalo bona.

.99 Ha setheo se sa ananele letlotlo la lefa, kapa sehlopha sa matlotlo a lefa ka lebaka la tekanyo ya tshepo e sa kgoneheng ka kananelo ya mantlha (bona temana ya .17), setheo se tla tsebahatsa tse latelang bakeng sa letlotlo ka leng la lefa kapa sehlopha ka seng sa matlotlo a lefa:

(a) tlhaloso ya matlotlo a lefa kapa sehlopha sa matlotlo a lefa;

(b) lebaka la hore hobaneng letlotlo la lefa kapa sehlopha sa matlotlo a lefa se sa kgone ho lekanngwa ka tshepo; le

(c) nakong ya ho telwa ha letlotlo la lefa kapa sehlopha sa matlotlo a lefa, moputso o amohetsweng le bokalo bo ananetsweng pehelong ya tshebediso ya tjhelete.

.100 Maemong a ikgethang a boletsweng temaneng ya .58, ha setheo se lekanya letlotlo la lefa kapa sehlopha sa matlotlo a lefa ka tshebediso ya mohlala wa theko, kopanyo e hlokwang ke temana ya .86 e tla tsebahatsa bokalo bo amanang le letlotlo leo la lefa kapa sehlopha seo sa matlotlo a lefa ka ho arohana le bokalo bo amanang le matlotlo a mang a lefa kapa dihlopha tse ding tsa matlotlo a lefa. Ho feta moo, setheo se tla tsebahatsa:

(a) tlhaloso ya letlotlo la lefa kapa sehlopha sa matlotlo a lefa;

(b) tlhaloso ya hore hobaneng boleng bo kgotsofatsang bo sa kgone ho lekanngwa ka tshepo,

(c) nakong ya ho tela letlotlo la lefa kapa sehlopha sa matlotlo a lefa:

- (i) ntlha ya hore setheo se tetse letlotlo la lefa kapa sehlopha sa matlotlo a lefa;*
- (ii) bokalo ba nnete ba letlotlo leo la lefa kapa sehlopha sa matlotlo a lefa ka nako ya thekiso; le*
- (iii) bokalo ba kuno kapa tahlehelo e ananetsweng.*

.101 Ka hobane lesedi leo le a fumaneha, ditheo di kgothaletswa ho tsebahatsa bonamo ba ditekanyo tseo ho kgonahalang haholo hore boleng bo kgotsofatsang bo ka ba kahara tsona ha letlotlo la lefa kapa sehlopha sa matlotlo a lefa a sa ananelwe ka kananelo ya mantlha hobane a sa kgona ho lekanngwa ka tshepo (bona temana ya .17). Ditheo hape di kgothaletswa ho tsebahatsa bonamo ba ditekanyo tseo ho bonahalang haholo hore boleng bo kgotsofatsang bo ka ba kahara bona ha matlotlo a lefa a lekanngwa ka ho sebedisa mohlala wa theko tlasa maemo a ikgethang ao ho buuweng ka ona temaneng ya .58.

.102 Haeba boleng bo kgotsofatsang ba matlotlo a lefa kapa sehlopha sa matlotlo a lefa a lekantsweng nakong e fetileng ka theko ho tloswa ditahlehelo le ha e ka ba dife tsa bofokodi bo kgona ho lekanngwa ka tshepo nakong ya jwale ya tlaleho, setheo se tla tsebahatsa bakeng sa matlotlo ao a lefa kapa dihlopha tseo tsa matlotlo a lefa:

- (a) tlhaloso ya matlotlo a lefa kapa sehlopha sa matlotlo a lefa;*
- (b) tlhaloso ya hore hobaneng boleng bo kgotsofatsang bo kgonne ho lekanngwa ka tshepo; le*
- (c) sephetho sa phetoho.*

Diphumantsho tsa nakwana

Kamohelo ya mantlha ya Maemo a GRAP

.103 Diphumantsho tsa nakwana tse tla sebediswa ke ditheo ha ho amohelwa la mantlha Maemo ana di laetswe (di)taelong. Diphumantsho tsa Maemo ana di lokela ho balwa hammoho le e nngwe le e nngwe ya ditaelo tse tshwanelehileng.

Ditokiso tsa Maemo a GRAP

.104 Ditemana tsa .02, .03, .04, .11, .16, .26, .27, .37, .53, .56, .57, .82, .83, le .84 di ile tsa lokiswa mme ditemana tsa .33 le .34 di ile tsa eketswa ka Dintlafatso tsa Maemo a GRAP a phatlaladitsweng ka la 1 Mmesa 2014. Setheo se tla sebedisa ditokiso ka ho kgutlela morao bakeng sa dinako tsa selemo ho qala ka 1 Mmesa 2015 kapa kamora letsatsi leo. Haeba setheo se ikgethela ho sebedisa ditokiso tsena letsatsi leo le so fihle, se tla tsebahatsa ntlha eo.

- .105 Ditemana tsa .44, .87 le .95(b) di ile tsa lokiswa ka Ditokiso tsa Maemo a GRAP a Thepa ya Matsete le Thepa, Polante le Sesebediswa (2014) a phatlaladitsweng ka la 26 Motsheanong 2015. Setheo se tla sebedisa ditokiso tsena ka ho ya pele ho latela Maemo a GRAP a Dipholisi tsa Tshupatlotlo, Diphetofo tsa Ditekanyo tsa Tshupatlotlo le Diphoso.**
- .106 Ditokiso ho temana ya .88 le .89 tse amang ditsebahatso tsa ditjeho tse bileng teng tsa ho lokisa le ho hlokomela matlotlo a lefa, di tla sebediswa ka ho ya pele.**

Letsatsi le qalang

Kamohelo ya mantlha ya Maemo a GRAP

- .107 Setheo se tla tshwanela ho phethahatsa Maemo a GRAP bakeng sa dipehelo tsa tjhelete tsa selemo tse akaretsang dinako tse qalang ka, kapa kamora, letsatsi le tla bewa ke Letona la tsa Ditjhelete molawaneng o tla phatlalatswa ho latela karolo ya 91(1)(b) ya Molao wa Taolo ya Tjhelete ya Setjhaba, Molao wa 1 wa 1999, jwalo ka ha o lokisitswe.***

Ditheo tse seng di sebedisa Maemo a GRAP

- .108 Setheo se tla tshwanela ho phethahatsa ditokiso tsena Maemong ana a GRAP bakeng sa dipehelo tsa tjhelete tsa selemo tse akaretsang dinako tse qalang ka 1 Mmesa 2016 kapa kamora letsatsi leo. Phethahatso e potlakiswang e a kgothaletswa. Haeba setheo se sebedisa Maemo ana ditokiso tsena bakeng sa nako e qalang pele ho 1 Mmesa 2016, se tla tsebahatsa ntlha eo.***

Motheo wa diphetho

Motheo ona wa diphetho o nehelana ka mabaka a Lekgotla la Maemo a Tshupatlotlo (Lekgotla) a ho amohela kapa ho hana ditharollo tse itseng tse amang tshupatlotlo bakeng sa matlotlo a lefa. Motheo ona wa diphetho o tsamaisana le Maemo a GRAP a Matlotlo a Lefa (GRAP 103) empa le hoja e se karolo ya ona.

Motheo ona wa Diphetho o tsamaisana le Maemo a GRAP empa ha se karolo ya ona.

- BC1. Motheo ona wa Diphetho o akaretsa mehopolo ya Lekgotla ya ntshetsopele ya Maemo a sisintsweng a GRAP a Matlotlo a Lefa. Ha le bopa mehopolo ya lona, Lekgotla le etse hloko tjhebo e hlahisitsweng ka botebo le maikutlo a amohetsweng ho tswa ho baamehi ba ileng ba arabela Memo ya ho Hlahisa Maikutlo (ITC) (Invitation to Comment) ka Tokomane ya Dipuisano (Discussion Paper) ya Matlotlo a Lefa a phatlaladitsweng ka Mmesa 2005.
- BC2. Ha le aha Maemo ana a GRAP, Lekgotla le ile la ela hloko dintlhatheo tsa Maemo a GRAP a Thepa ya Matsete (GRAP 16), Thepa, Polante le Sesebediswa (GRAP 17), Tsa Temo (GRAP 27), le Matlotlo a sa Ameheng (GRAP 31).
- BC3. Porojeke ya tlaleho ka tsa matlotlo a lefa e bontshwa lenaneong la mosebetsi la Lekgotla la Matjhaba la Maemo a Tshupatlotlo Ditheong tsa Bohle (International Public Sector Accounting Standards Board) (IPSASB) le tla phethahatswa kahara dilemo tse tharo tse tlang. Lekgotla le tla tswela pele ho disa porojeke ena mme, ha nako e loketse, le ele hloko se bolelwang ke porojeke ya IPSASB ka Maemo a GRAP a Matlotlo a Lefa.

Tse tlileng pele

- BC4. Lekgotla le ile la ela hloko hore na Maemo a GRAP a arohaneng a Matlotlo a Lefa a lokela ho ntshetswa pele, kapa hore na tataiso ya kananelo, tekanyo le tsebahatso ya matlotlo a lefa e lokela ho kenyelletswa ho Maemo a GRAP a jwale.
- BC5. Matlotlo a lefa ka tlwaelo a bolokwa ho ya ho ile le molemong wa meloko ya jwale le ya kamoso. Ka lebaka leo, Maemo a GRAP a arohaneng a sebetsang ka kananelo le tekanyo ya matlotlo a lefa a tshwanelehileng. Le hoja dintlhatheo tse ho Maemo a GRAP a Thepa, Polante le Sesebediswa le Matlotlo a sa Ameheng (Intangible Assets) di ile tsa ba metheo eo Maemo ana a thehilweng ho tsona, Lekgotla le bile le tjhebo ya hore phapang ya ho fumana nako ya tshebetso ya letlotlo la lefa e etsa hore ho tshwanelehe ho kenyelletsa matlotlo a lefa Maemong a GRAP a Thepa, Polante le Sesebediswa. Taelo ya ho lekola ngwaha le ngwaha matlotlo a lefa bakeng sa bofokodi e etsa hore ho fapane haholo le matlotlo a sa ameheng. Ka lebaka leo, Lekgotla le nkile qeto ya ho se lokise kakaretso ya Maemo a GRAP a Matlotlo a sa Ameheng.

BC6. Ho feta moo, dintlhatheo tse ho Maemo a GRAP a Thepa ya Matsete di a sebetsa ho matlotlo a tshwaretsweng ho amohela rente kapa bakeng sa keketseho ya thuso ya motheo. Le hoja boleng ba matlotlo a lefa bo ka eketseha ho feteng ha nako, a tla bolokelwa meloko ya jwale le ya kamoso. Lekenno le hlahiswang ke matlotlo a lefa hangata le lenyane ha ho bapiswa le ditjeho tsa tsamaiso tse hlahang tsa ho hlokomela le ho boloka matlotlo a jwalo a lefa. Ka hoo, matlotlo a lefa a fapane le thepa ya matsete. Ho kenyetsetsa matlotlo a lefa kakaretso ya Maemo a GRAP a Thepa ya Matsete ho nkuwa ho sa tshwaneleha.

Kakaretso ya Maemo ana

BC7. Lekgotla le na le tjhebo ya hore dintlhatheo tse Maemong ana di lokela ho sebediswa ho matlotlo ohle a fihlellang tlhaloso ya letlotlo la lefa. Ha e fihlella tlhaloso ya letlotlo, mehlodi e lokela ho ba taolong ya setheo ka lebaka la diketsahalo tse fetileng le tseo menyetla ya kamoso ya moruo kapa menyetla e lebelletsweng e lebelletsweng hore e tla phalla ho tswa ho ya ho setheo. Menyetla e lebelletsweng e ahelletsweng ho letlotlo la lefa e hlaha ho boleng ba lefa bo amanngwang le letlotlo le tobilweng.

BC8. Tlhaloso ya letlotlo le sa tshwareheng la lefa le molaong e batla e le batsi ho feta tlhaloso ya letlotlo le sa ameheng le Maemong a GRAP a Matlotlo a sa Ameheng (GRAP 31). Ho feta moo, molao o laela hore matlotlo a lefa a lokela ho tshwauwa jwalo pele dintlhatheo tsa Molao o tobilweng di sebetsa tsamaisong ya ona. Lekgotla le na le tjhebo ya hore matlotlo a mang le ona a ka fihlella diphumantsho tsa tlhaloso le kananelo ya Maemo ana, ntle le hore a tshwauwe jwalo ke molao. Ka lebaka leo, Maemo a laela hore, hang ha letlotlo le fihlella tlhaloso ya letlotlo la lefa jwalo ka ha ho hlaloswa ho latela Maemo ana, ditekanyetso tsa kananelo, tekanyo le tsebahatso tse Maemong ana di lokela ho sebediswa ho letlotlo, ho sa kgathalehe hore na letlotlo leo le tshwauwe ka hore ke letlotlo la lefa ka molao.

BC9. Lekgotla le etse hloko hore na setheo se ka tsamaisa ntlafatso ya diphedi ya letlotlo leo hape le kgotsofatsang tlhaloso ya letlotlo la lefa jwalo ka ha ho hlaloswa Maemong ana. Haeba setheo se sa laole letlotlo le phelang, letlotlo le ke ke la ananelwa ke setheo. Lekgotla hape le hlokometse hore letlotlo le phelang le tla ba le boleng feela ha letlotlo le sa phela. Maemo a GRAP a Tsa Temo a laola hore matlotlo a phelang a lokela ho lekannngwa ka nako e nngwe le e nngwe ya tlaleho ka boleng ba ona bo kgotsofatsang ho tloswa ditjeho tse lekantsweng tsa moo ho rekiswang. Ka hoo, Lekgotla le nkile qeto ka hore letlotlo le phelang le lokela ho tlalehwa ho latela ditlhoko tsa Maemo a GRAP a Tsa Temo.

BC10. Lekgotla hape le etse hloko tshebediso ya dintlhatheo tse Maemong a dilisi, jwalo ka ha ho hlaloswa Maemong a GRAP a Dilisi. Hore dintlhatheo tsena di tle di kgone ho sebediswa, tumellano ya lisi e laela hore boitlamo bo etse kapa bo

fumane ditefo tsa lisi tsa bonyane kotara e le nngwe ya tumellano ya lisi. Le ha ho le jwalo, Lekgotla le qetile ka hore kgonahalo e tlase haholo ya hore letlotlo la lefa le tla ba tlasa taolo ya selekane se kenyang ditefo tsa lisi tsa bonyane. Ka lebaka leo, ha ho tataiso e kenyelleditsweng ho Maemo ka kgiro ya matlotlo a lefa.

Bofokodi ba matlotlo a lefa

BC11. Ditheo di boloka, di sireletsa, di ntlafatsa le ho busetsa madulong matlotlo a lefa maemong a tsona ho netefatsa hore a bolokelwa molemo wa meloko ya jwale le ya kamoso. Lekgotla le qetile ka hore boholo ba matlotlo a lefa bo na le nako ya tshebetso e sa balweng ka ha a lokela ho bolokelwa meloko ya jwale le ya kamoso mme boleng ba ona bo ka eketseha ho feteng ha nako ka lebaka la bohlokwa ba ona ba setso, tikoloho, nalane, tlhaho, sayentshe, thekenoloji le/kapa bonono. Ho ya ka tshekatsheko ena, ha ho na moedi o tsitsitseng wa nako eo ho yona letlotlo la lefa le lebelletsweng ho bolokwa ke setheo. Ka hoo, nako ya tshebetso ya letlotlo la lefa e ka ba e sa ballweng boholo kapa phokotso ya boleng ya lona e ka ba e sa tsotelleheng. Ka lebaka leo, Lekgotla le qetile ka hore matlotlo a lefa ha a tshwanela ho fokotswa boleng, empa tekolo ya ngwaha e lokela ho etswa ho hlahloba hore na ho na le sesupo sa bofokodi bo hlahileng.